

Universitatea Tehnică a Moldovei

SUCESIUNEA TESTAMENTARĂ ÎN NOUL DREPT SUCESORAL

Student: Dînga Vasile

Coordonator: Catan Victor
lect. univ.

Chişinău, 2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru

Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului

Programul de Studii - DREPT

Admis la susținere

Șef departament: Nume Prenume, titlul științifico-didactic, titlul științific

„_____” _____ 2021

**SUCCESIUNEA TESTAMENTARĂ ÎN NOUL DREPT
SUCCESORAL
TEZĂ DE MASTER**

Student: Dînga Vasile, gr. DIC-2005M

Coordonator: Catan Victor, lect.univ.

Chișinău, 2021

ADNOTARE

Numele, prenumele: Dînga Vasile

Titlu: Succesiunea testamentară în noul Drept Succesoral

Structura tezei: introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 66 de titluri, 82 de pagini text de bază.

Cuvinte cheie: moștenire testamentară, testament, succesiune, defunct, legat, executare.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul prezentului studiu constă în efectuarea unei investigații complexe și științifice a instituției succesiunii testamentare, prin prisma analizei regulilor de drept ce guvernează această materie, valorificând în acest sens cadrul legal și abordările doctrinare în domeniu, precum și în formularea unor soluții și propuneri vizând perfecționarea legislației ce reglementează succesiunea testamentară. Principalele obiective ale lucrării sunt: analiza opiniilor, ideilor, concepțiilor expuse în doctrina teoriei generale a dreptului atât din Republica Moldova, cât și din literatura juridică din alte state, care au ca obiect succesiunea testamentară, testamentul; determinarea principalelor evenimente istorice care au determinat evoluția instituției succesiunii testamentare; a analiza noțiunea și caracterul juridice ale transmisiunii testamentare; a elucida condițiile de valabilitate și data deschiderii moștenirii testamentare; a indentificarea specificul testamentelor ordinare și testamentelor privilegiate conform noi reglementării a Codului. Civil; a analiz conținutul și efectul testamentului mistic la etapa actuală; indentificarea modalității de modificarea, revocarea, nulitatea și caducitatea testamentului.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în faptul că ea reprezintă una din primele încercări de analiză științifică amplă și complexă a succesiunii testamentare în perimetrul noilor reglementării a Codului Civil (redacția 2019). Cercetarea își învederează caracterul novator inclusiv grație faptului că a fost realizată o analiză eminentă comparativă a reglementărilor în materia succesiunii testamentare, care a făcut posibilă reliefaarea curențelor cadrului legal național și crearea unor oportunități de implementare a practicilor legislative mai performante în legislația civilă a Republicii Moldova

Rezultatul concret obținut: a lucrării constă în interpretarea clară și univocă a normelor legale în materia succesiunii testamentare, ceea ce va contribui la aplicarea corectă a legislației atât de către participanții la raporturile juridice civile, cât și de către instanțele judecătorești chemate să examineze cauzele privind drepturile asupra rezervei succesoriale și a rolului ei în cadrul succesiunii testamentare. Considerăm, de asemenea, că propunerile de lege ferenda, formulate în urma investigațiilor întreprinse, pot fi puse la baza proiectelor de modificare a legislației în domeniul succesiunii testamentare lucru care va spori eficiența cadrului legal, în general.

ANNOTATION

Last name, first name: Dînga Vasile

Title: Testamentary succession in the new Law of Succession

Thesis structure: introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 66 titles, 82 pages of basic text.

Keywords: testamentary inheritance, will, succession, deceased, bequeathed, execution.

Purpose and objectives of the paper. The purpose of this study is to conduct a complex and scientific investigation of the institution of testamentary succession, through the analysis of the rules of law governing this matter, capitalizing on the legal framework and doctrinal approaches in the field, as well as formulating solutions and proposals to improve legislation. which regulates the testamentary succession. The main objectives of the paper are: the analysis of the opinions, ideas, conceptions set forth in the doctrine of the general theory of law both in the Republic of Moldova and in the legal literature of other states, which have as object the testamentary succession, the will; determining the main historical events that determined the evolution of the institution of the testamentary succession; to analyze the notion and the legal characters of the testamentary transmission; to elucidate the conditions of validity and the date of opening the testamentary inheritance; to identify the specifics of ordinary wills and privileged wills according to the new regulations of the Civil Code; analyzed the content and effect of the mystical will at the present stage; identification of the manner of modification, revocation, nullity and expiration of the will.

The novelty and scientific originality of the paper lies in the fact that it represents one of the first attempts at a broad and complex scientific analysis of the testamentary succession within the perimeter of the new regulation of the Civil Code (2019 edition). The research is innovative, thanks to the fact that an eminently comparative analysis of the regulations on testamentary succession was carried out, which made it possible to highlight the shortcomings of the national legal framework and create opportunities to implement better legislative practices in civil law.

The concrete result obtained: the paper consists in the clear and unambiguous interpretation of the legal norms in the matter of testamentary succession, which will contribute to the correct application of the legislation both by the participants in civil legal relations and by the courts called to examine the rights on the reserve of succession and its role in the testamentary succession. We also consider that the proposals of lege ferenda, formulated following the investigations undertaken, can be based on the projects of modification of the legislation in the field of testamentary succession, which will increase the efficiency of the legal framework, in genera.

CUPRINS:

LISTA ABREVIERILOR	9
INTRODUCERE	12
CAPITOLUL I. ANALIZA DOCTRINALĂ ȘI LEGISLATIVĂ A INSTITUȚIEI SUCCESIUNII TESTAMENTARE	
1.1. Analiza doctrinală autohtonă și străină a instituției succesiunii testamentare	15
1.2. Identificarea și examinarea reglementărilor normative naționale a instituției succesiunii în evoluție istorică	20
1.3. Analiza legislativă a instituției succesiunii testamentare în sens comparat	25
Concluzie la Capitolul I	30
CAPITOLUL II. NOȚIUNI GENERALE PRIVIND TRANSMISIUNEA SUCCESORALĂ TESTAMENTARĂ	
2.1. Noțiunea și caracterele juridice ale transmisiunii testamentare	31
2.2. Condițiile de valabilitate a testamentului	35
2.3. Locul și data deschiderii moștenirii testamentare	40
Concluzie la Capitolul II	45
CAPITOLUL III. ASPECTE TEORETICO-PRACTICE PRIVIND TIPURILE TESTAMENTULUI	
3.1 Specificul testamentelor ordinare.....	46
3.2 Specificul testamentelor privilegiate.....	51
3.3 Conținutul și efectul testamentului mistic la etapa actuală	55

Concluzie la Capitolul III	57
----------------------------	----

CAPITOLUL IV. STINGEREA ȘI EXECUTAREA TESTAMENTULUI

4.1.Modificarea, revocarea, nulitatea și caducitatea testamentului	59
--	----

4.2.Rolul, importanța și efectul legatului în cadrul succesiunii testamentare	63
---	----

4.3.Executarea testamentului	67
------------------------------	----

Concluzie la Capitolul IV	71
---------------------------	----

CAPITOLUL V. EXAMINAREA PRACTICII NOTARIALE ÎN MATERIA SUCCESIUNII TESTAMENTARE.....

.72

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

.....	77
-------	----

BIBLIOGRAFIE

.....	80
-------	----

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate, cu toate că succesiunea testamentară vine încă din antichitate, ea este una dintre cele mai importante și actuale comportamente ale dreptului civil care doctrinal și legislativ se află într-o permanentă evoluție de completări și modificări. Astăzi instituția succesiunii (moștenirii) este mai actuală ca oricând, fapt datorat majorării bunurilor aflate în proprietatea privată și respectiv, care pot fi transmise prin moștenire. Astfel odată cu punerea în aplicare a noi redacții Cod civil al Republicii Moldova, materia succesiunii testamentare a suportat esențiale completări care până la etapa actuală n-au fost elucidate într-un mod detaliat în literatura de specialitate.

Obiectul de studiu al prezentei lucrări, obiectul de studiu al prezentei lucrări este succesiunea testamentară care constituie o direcție științifică destul de importantă. Astfel după adoptarea și punerea în aplicare a actualului Cod civil al Republicii Moldova această instituție de drept a fost supusă unor modificări majore. Astfel abandonarea unor reglementări lapidare ale vechiului Cod civil și suplinirea acestei materii cu unele prevederi mai detaliate, a condus la efectuarea unui studiu mai aprofundat prin prisma noilor reglementări pentru a putea stabili limitele și modul de aplicare a prevederilor legale în domeniul respectiv.

Scopul și obiectivele prezentei teze de master, constă în efectuarea unei investigații științifice și elucidarea cât mai completă, aprofundată și multiaspectuală a conceptului succesiunii testamentare conform noii reglementări a Codului Civil 2019, precum și efectuarea unei analize a standardelor doctrinare naționale.

Pentru realizarea scopului cercetării, au fost definite următoarele obiective:

- *analiza opiniilor, ideilor, concepțiilor expuse în doctrină națională, cât și din literatura juridică din alte state, care au ca obiect succesiunea testamentară, testamentul.*
- *determinarea principalelor evenimente istorice care au determinat evoluția instituției succesiunii testamentare.*
- *analiza noțiunii și caracterelor juridice ale transmisiunii testamentare.*
- *a elucida condițiile de valabilitate și data deschiderii moștenirii testamentare.*
- *a indentificarea specificul testamentelor ordinare și testamentelor privilegiate conform noi reglementării a Codului. Civil.*
- *a analiz conținutul și efectul testamentului mistic la etapa actuală.*

- *identificarea modalității de modificarea, revocarea, nulitatea și caducitatea testamentului.*
- *a elucida rolul, importanța și efectul legatului în cadrul succesiunii testamentare.*
- *stabilirea concluziilor finale.*

Metodele de cercetare, pentru desfășurarea și efectuarea studiului asupra temati abordate au fost aplicate metodele: *logică* – prin care am stipulat instituția succesiunea testamentară prin analiza diferitor doctrini, legislații și opinii; *istorică* – prin studiul apariției și dezvoltării instituției succesiunii; *comparativă* – care a fost utilizată în vederea identificării particularităților legislative a instituției succesiunii testamentare străine. Totodată cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei și legislației existente în domeniul dat.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în faptul că ea reprezintă una din primele încercări de analiză științifică amplă și complexă a succesiunii testamentare în perimetrul noului reglementării a Codului Civil (redacția 2019). Cercetarea își învederează caracterul novator inclusiv grație faptului că a fost realizată o analiză eminentă comparativă a reglementărilor în materia succesiunii testamentare, care a făcut posibilă reliefaarea curențelor cadrului legal național și crearea unor oportunități de implementare a practicilor legislative mai performante în legislația civilă a Republicii Moldova

Rezultatul concret obținut: a lucrării constă în interpretarea clară și univocă a normelor legale în materia succesiunii testamentare, ceea ce va contribui la aplicarea corectă a legislației atât de către participanții la raporturile juridice civile, cât și de către instanțele judecătorești chemate să examineze cauzele privind drepturile asupra rezervei succesoriale și a rolului ei în cadrul succesiunii testamentare. Considerăm, de asemenea, că propunerile de lege ferenda, formulate în urma investigațiilor întreprinse, pot fi puse la baza proiectelor de modificare a legislației în domeniul succesiunii testamentare lucru care va spori eficiența cadrului legal, în general.

Sumarul compartimentelor tezei de master, elaborată este structurată: introducere 5 capitole primele 4 capitole având câte 3 secțiuni, concluzii generale și recomandări, lista bibliografiei utilizate, cuprinde 82 pagini.

Lucrarea elaborată se remarcă printr-o analiză a instituției juridice a moștenirii testamentare din punct de vedere teoretic, așa cum a fost analizată această instituție juridică în literatura de specialitate, o precizare a principalelor modificări interne în cuprinsul noii reglementări a Cod Civil 2019. Studiul realizat se bazează pe o bibliografie bogată, care cuprinde literatura juridică națională, dar și literatura juridică străină.

Capitolul I este intitulat ***Analiza doctrinară și legislativă a instituției succesiunii testamentare*** și cuprinde trei secțiuni.

Secțiunea I realizează o prezentare generală a instituției succesiunii testamentare în contextul cercetărilor științifice din punct de vedere a doctrinei naționale cât și internațională. În cadrul secțiunii a doua au fost indentificate și examinate reglementările normative naționale a instituției succesiunii în evoluție istorică. Secțiunea a treia este destinată analizei legislative a instituției succesiunii testamentare în sens comparat.

Capitolul II este intitulat **Noțiuni generale privind transmisiunea succesorală testamentară** fiind structurat în trei secțiuni.

În prima secțiune fiind dezbătută noțiunea și caracterele juridice ale transmisiunii testamentare. În cuprinsul acestei secțiuni a fost definită noțiunea de succesiune testamentară și testament precum și au fost enunțate fiecare caracter juridic în parte. Secțiunea a doua este definită condițiile de valabilitate a testamentului, asupra căruia la fel a fost efectuat o amplă analiză asupra fiecărei condiții de valabilitate. Secțiunea a treia a capitolului doi abordează locul și data deschiderii moștenirii testamentare conform noii reglementării.

Capitolul III este intitulat **Aspecte teoretico-practice privind tipurile testamentelor** și este structurat pe trei secțiuni.

În cadrul primei secțiuni este analizat în detaliat specificul testamentelor ordinare precum și clasificarea acestuia conform codului civil nou. Secțiunea a doua este rezervată celei de-al doilea tip de testamente în cadrul acestor secțiuni a fost prezentată o analiză a tipurilor de testamente conform noii reglementării. Secțiunea a treia a capitolului tri la fel are o importanță importantă în el am încercat să elucidez conținutul și efectul testamentului mistic la etapa actuală.

Capitolul IV este intitulat **Stingerea și executarea testamentului** care la fel a fost structurat pe trei secțiuni, dintre care prima secțiune descrie modalitatea și cazurile de modificarea, revocarea, nulitatea și caducitatea testamentului. Secțiunea a doua a fost destinată reglementării rolului, importanței și efectului legatului în cadrul succesiunii testamentare. Secțiunea a treia fiind destinată studiului executării testamentare.

Capitolul V este dedicat **Examinării practicii notariale în materia succesiunii testamentare.**

Concluziile generale și recomandările conțin o sinteză a celor mai importante aspecte ale succesiunii testamentare, Sunt evidențiate și unele propuneri, care în opinia noastră, vin să îmbunătățească legislația națională cu privire la succesiunea testamentară.

CONCLUZII GENERALE ȘI PROPUNERI

Ca rezultat al studierii aprofundate și multilaterale a succesiunii testamentare conform noilor reglementări legislative, s-a reușit soluționarea unei importante probleme științifice ce rezidă în fundamentarea conceptuală a moștenirii testamentare. De rând cu investigația complexă realizată asupra succesiunii testamentare, aportul autorului se concretizează în concluzia finală și propuneri, bazate pe rezultatul cercetărilor obiectivelor expuse în cuprinsul și introducerea tezei de master.

Noile modificări introduse în actualul Cod Civil păstrează majoritatea reglementărilor în materia testamentară, instituite anterior, pe care le apreciez, fără nici o exagerare ca fiind pretinente, necesare și importante.

Doctrina de specialitate din Republica Moldova, România, Federația Rusă, cât și cea din alte state acordă o anumită atenție reglementărilor și studiului cu privire la succesiunea testamentară. Este de remarcat faptul că atât statele exsovietice cât și statelor europene care au experiență înaintată în acest domeniu, descifrează testamentul ca unica formă de dispoziție pentru cauză de moarte, ultimul fiind o siguranță pentru persoana fizică care hotărăște ce va fi cu averea sa după ce ea va înceta să mai existe. Totodată, nu putem trece cu vederea faptul că dreptului succesoral național, la etapa actuală, continuă să fie o provocare pentru juriști. În plus, integrarea europeană și frecvențele modificări legislative supun dreptul succesoral unor ample și inerente reconsiderări juridice.

Prin urmare analizând istoricul instituției succesiunii testamentare, sa observat că succesiunea testamentară pe parcursul evoluției istorice a crescut, fiecare perioadă reușind, mai mult sau mai puțin, să prezinte noi posibilități de realizare a acesteia. Aceste evoluții nu au făcut decât să permită legiuitorului nostru să stabilească împrejurările optime în care poate să se realizeze succesiunea testamentară și să creeze niște condiții destul de reușite, de care să se bucure orice persoană care dorește să întocmească un testament.

Datorită importanței și gravității efectelor pe care le produc dispozițiile testamentare și pentru protejarea voinței testatorului împotriva unor influențe și presiuni, legea prevede anumite condiții de valabilitate, de formă și de fond, care la general trebuie să fie întrunite de majoritatea actelor juridice, pentru ca acestea din urmă să fie valabile și să producă efecte juridice.

Ca urmare a analizei locului și data deschiderii moștenirii testamentare conform noii reglementări, am constatat că faptul juridic care determină nașterea dreptului de moștenire îl constituie moartea naturală a unei persoane, constatată fizic prin examinarea cadavrului sau care a fost

declarată astfel prin hotărâre judecătorească. Mai mult, înainte de deschiderea moștenirii, nici nu se poate vorbi despre moștenitori ori masă succesorală, patrimoniul succesoral și moștenitorii urmând să fie determinați numai după data deschiderii moștenirii.

Ca element de noutate noul Codului Civil, reglementează cele mai potrivite forme de testament, care sunt de o mare importanță pentru utilizarea cotidiană. Fiecare categorie de testament este specifică unei anumite situații din viața persoanei și corespunde cu voința sa. Testamentul olograf reprezintă forma cea mai simplă, astfel pentru persoanele care nu doresc să se complice cu întocmirea unui testament, vor să evite cheltuielile și să economisească timp, pot liber să întocmească acest tip de testament, într-un mod foarte simplu și cu cerințe reduse. Însăși dacă persoana dorește ca testamentul întocmit să fie asigurat în totalitate și să fie exclus de la orice riscuri, acesta poate beneficia de întocmirea testamentului autentic, mai ales că întocmirea testamentului dat este posibilă și pentru persoanele cu deficiențe fizice.

Fiecare testament în parte reprezintă avantajele și inconvenientele sale, însă importanța majoră a acestora constă în forma lor specifică, care permite persoanei de a alege modelul în care dorește să dispună de patrimoniul său, raportat la evenimentele din viața sa sau situațiile excepționale, care impun întocmirea unui anumit tip de testament.

În practica notarilor, cel mai des se utilizează testamentul autentic. Consultând doctrina națională inclusiv și practicienii în domeniu, am constatat că cetățenii evită întocmirea unui testament olograf din motiv că nu sunt în deajuns informați cu privire la acest tip de testament sau din motiv că întocmirea unui testament olograf ar putea da naștere ulterior la unele litigii cu privire la valabilitatea acestuia. Astfel, pentru o persoană care dorește să dispună de patrimoniul său după moarte prin intermediul unui testament, cel autentic îi se pare cel mai sigur și ușor de întocmit.

Principalele dispoziții cuprinse în testament sunt cele referitoare la legat, la modificarea, revocarea, nulitatea, caducitatea testamentului și executarea testamentului.

Legatul ca dispoziție testamentară este surprinsă încă din lumea romană și până în zilele noastre. Astfel reprezentând unul dintre cele mai picante și problematice aspecte a testamentului fiind o dispoziție testamentară, adică o dispoziție cuprinsă într-un testament prin care testatorul desemnează unu sau mai multe persoane care, la decesul său, vor primi bunurile moștenirii.

Caducitatea și nulitatea reprezintă faptul că testamentul nu va produce niciodată efectele juridice dorite, iar diferența dintre acestea constă doar în circumstanțele care le generează. Dacă în cazul nulității testamentului persoana putea să prevină acest fapt și depindea în mare parte de modul în care a întocmit testamentul și a respectat toate cerințele legale, atunci caducitatea unui testament poate interveni independent de voința cuiva și nu poate fi preîntâmpinată

În final, putem menționa că executarea testamentului reprezintă una din cele mai importante dispoziții testamentare, deoarece prin intermediul ei se realizează scopul pentru care a fost întocmit testamentul, și anume - de a fi executat. Prin noul Cod civil legiuitorul făcând completări importante. După cum am observat, rolul executorului testamentar este unul foarte important, deoarece anume de el depinde eficiența realizării succesiunii. De aceea acestuia trebuie să i se permită să-și îndeplinească sarcinile fără a fi împiedicat, cu excepția situațiilor în care executorul abuzează de circumstanțele în care se află.

Modernizarea Codului Civil a avut ca scop să contribuie la modernizarea și ajustarea prevederilor acestuia la ultimele evoluții legislative pe plan național, dar și la realizarea micii reforme în domeniul justiției. Astfel Cod civil a adus o mulțime de inovații legate de reglementarea diferitelor situații în vederea soluționării cât mai ușoare a problemelor care pot apărea în legătură cu moștenirea.

Reieșind din cele expuse **propunem**:

- *Considerăm necesar de a exclude unele aspect din Cartea IV a Codului Civil (redacția 2019) și de-al complete cu alte reglementări care ar simplifica procedura de acceptare a succesiunii.*
R. Moldova este un stat tânăr, dar impune foarte multe ajustări a legislației. Multe implementări efectuate în noua reglementare a Codului Civil sunt complicate și nu sunt pe înțelesul cetățenilor de rând. Ei nu au cultura juridică necesară, de aiea nici nu au reușit să se încadreze în implementările noi reglementări a Codului Civil. Din acest considerent mulți cetățeni evit să facă procedura respective de acceptare a moștenirii.
Astfel propunem ca legiuitorul să simplifice moștenirea să fie cât mai clară, în dependență de statutul poporului.
- *Consider necesar de a complete legislația națională cu unele reglementări în care Statul ar acoperi o parte din cheltueli privind sucesiunea. De oarece cotele de teren în raioanele din partea de Nord și Sud a țării sunt foarte eftine, costul acestora nu depășesc nici 800 de lei. Dar însuși perfectarea actelor acestora în cazul succesiunii și nu numai costă sute de euro. Din acest considerent mulți cetățeni evită să efectueze procedura respective, din lipse de finanțe.*
- *Consider necesar de a modificat alin. (1) art. 2931 Codul Civil, cu un alt termen de renunțare la moștenire, cu un termen mai mare. Deoarec sunt multe situații când moștenitorii nu au nevoie de bunurile respective, fiind plecați peste hotare, dar ei trebuie să revină în țară, să aibă cheltueli, doar ca să scrie renunț.*

BIBLIOGRAFIE:

ACTE NORMATIVE

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86/661. Republicat în temeiul Legii nr.133 din 15.11.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr.467-479, art.784.
2. Codul civil al RSSM din 26.12.1964.
3. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29-07-1994 publicat: 29.03.2016 în Monitorul Oficial Nr. 78 art. 140.
4. Hotărârea plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației la examinarea cauzelor despre succesiune, nr.13 din 03.10.2005.
5. Legea Nr. 1125 din 13-06-2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil al Republicii Moldova.
6. Legea nr. 246 din 15.11.2018 privind procedura notarială.
7. Legea privind actele de stare civilă, nr.100-XV din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.97-99.

LITERATURA DE SPECIALITATE

8. Adam I. Rusu A. Drept civil. Succesiuni, București: ALL BECK, 2003.
9. Alexandresco D. Drept civil român în comparațiune cu legile vechi și principalele legislațiuni străine. Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român, Iași 1892, 841 p.
10. Antohi L. Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova, Chișinău: ARC.
11. Bacaci A. Comănița G. Drept civil. Succesiunile, București 2003, 344 p.
12. Baieș Sergiu ș.a. Drept civil. Contracte și succesiuni. Chișinău: Ed. Cartier juridic, 2010.
13. Baieș, S., Roșca N. Drept Civil. Partea Generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Ediția a III-a. Chișinău, 2007.
14. Băieșu S., Roșca N. Drept civil. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010. 194 p
15. Bănărescu Iu. Succesiunea testamentară în legislația Republicii Moldova. Chișinău, 2015.
16. Bănărescu I. Aspecte generale privind noțiunea, caracterele juridice și conținutul testamentului. În: Revista Națională de Drept (Chișinău), 2006.

17. Bănărescu Iu. Fundamentul dreptului de moștenire și teoriile doctrinare. Chișinău: CEP USM, 2013. 340 p.
18. Belei, E., Chifa, F., Cojuhari Al. Drept procesual civil: Partea Specială (curs universitar). Chișinău: CEP USM, 2009,
19. Bostan G. Moștenirea legală. Chișinău: SRL Barcom, 2004.
20. Bostan G. Succesiunea legală în Republica Moldova și România. Teză de dr. în drept. Chișinău, 169 p.
21. Chibac Gh. ș.a. Drept civil. Contracte și succesiuni, Chișinău: Cartier, 2010,.
22. Chirică, D. Drept civil. Succesiuni și testamente. București: Rosetti, 2003.
23. Chirică, D. Drept civil. Succesiuni. București: Lumina LEX, 1999.
24. Cojocari E. Constantinescu E. Bănărescu I. Perederco V. Comănița G. Drept Sucesoral, Suport de curs, Chișinău 2015, p. 392.
25. Cojocari E., Perederco V., ș.a. Drept succesoral. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 388 p.
26. Constantinescu E. Unele aspect ale dreptului sucesoral al Republicii Moldova, Teză de doctor drept, Chișinău 1996, 152 p.
27. Deac, Fr., Popescu, R. Tratat de drept succesoral. Ediția a III-a. Vol.I. Moștenirea legală. București: Universul Juridic, 2013.
28. Deak Fr. Tratat de Drept succesoral. București: Editura Actami, 1999, 607 p.
29. Dicționarul explicativ al limbii române. București: Univers enciclopedic, 1998.
30. Dogaru I. Drept civil. Succesiunile. București: Editura ALL BECK, 2003, 290 p.
31. Dogotaru I. Bazele dreptului civil, București: ALL BECK, 2009, p. 704.
32. Dumitru C. Florescu, Drept civil. Succesiunile, București 2001, 400 p.
33. Efim O. Băieșul A. Chibac G. Drept civil. Contracte și succesiuni, Ediția a III-a, Chișinău, 2010. 568 p.
34. Eliescu M., Curs de succesiuni, Ed. Humanitas, București, 1997.
35. Emod V. Drept Civil. Moștenirea. Libertățile conform Noului Cod Civil, București : C.H.. Beck 2012. 148 p.
36. Florescu D. C. Drept civil. Succesiunile, București: Editura Universității „Titu Maiorescu”, 2001.
37. Francisc D. Tratat de drept sucesoral București 1999, 240 p.
38. Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al. Tratat de drept civil român. Vol. III. București: Editura All, 1998, 600 p.
39. M. Eliescu, "Curs de succesiuni", Editura Humanitas, București, 1997.
40. Macovei, D. Drept civil. Succesiuni. Iași: Ankarom, 1998.
41. Mircea Dan Bob. Probleme de moștenire în vechiul și noul Cod civil.

42. Molcuț E. Drept privat român. București: Universul Juridic, 2003, 270 p.
 43. Murzea C., Poenaru E. Donatia si testamentul. Studiu de doctrina si jurisprudenta. Bucuresti: Hamangiu, 2007.
 44. Nikitiuc P. Dreptul la moștenire. Chișinău: Cartea moldovenească, 1982, 189 p.
 45. Pascari, A., Robu, O. Aplicarea legislației și a practicii judiciare la examinarea litigiilor succesoriale. În: Studii juridice în onoarea prof. univ., dr. Gheorghe Chibac, 2013.
 46. Plastarea G. Curs de drept civil român. Curtea Românească 1925, p. 953.
 47. Robu O. Nedemnitătea succesorală. În: Legea și viața, 2000,
 48. Safta-Romano E. Dreptul de moștenire. Doctrina și jurisprudența. Iași: Graphix, 1995, 343 p.
 49. Spînu D.Ș., Spînu Al. Drept civil. Moștenirea. București: Ed. C.H. Beck, 2015.
 50. Turuianu, C. Drept civil. Partea Generală. București: România de Măine, 2002.
 51. Vlaicu, I. Declararea pe cale judecătorească a decesului unuia dintre soți și efectele sale. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 10-11 noiembrie 2014. Rezumate ale comunicărilor. Vol.II. Științe sociale. Chișinău: CEP USM, 2014,
 52. Данилов Е.П. Наследование. Нотариат. Похороны. Москва: Право и Закон, 2002, p 21
 53. Жаркова Г.И. Правовое регулирование наследования по завещанию в Российской Фебурации Москва 2004, 180 p.
 54. Зайцева Т.И., Крашенинников П.В. Наследственное право. Комментарий законодательства и практика его применения. Москва: Статут, 2002, p. 34.
 55. Мейер Д.И. Русское гражданское право, Москва 1997, 290 p.
 56. Никитюк П.С. Наследственное право и наследственный процесс (проблемы теории и практики). Кишинев, 1973. 533 с.
 57. Шершеневич Г.Ф. Курс гражданского право, Тула 2001, 720 p.
- SURSE WEB*
58. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34154/59c3c1cbccef09776d08dbedb898ee2efe101204/ (vizitat la 30.09.2021)
 59. <https://i.factor.ua/law-53/section-294/article-5168/> (vizitat la 30.09.2021)
 60. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1013880#pos=791;-49 (vizitat la 30.09.2021)
 61. <https://www.sgu.ru/archive/old.sgu.ru/files/nodes/9187/05.pdf> (vizitat la 30.09.2021)
 62. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/109883> (vizitat la 30.09.2021)
 63. <https://www.linguee.com/english-romanian/translation/italian+civil+code.html> (vizitat la 30.09.2021)
 64. <https://lex.uz/docs/180550>(vizitat la 30.09.2021)
 65. <https://animus.md/adnotari/2191/> (vizitat la 04.10.2021)

66. <https://animus.md/adnotari/2348/>(vizitat la 18.11.2021)